

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**FINANCIRANJE KULTURNIH ORGANIZACIJ V
OBČINI TRŽIČ**

Ljubljana, junij 2008

NATAŠA PFAJFAR

IZJAVA

Študentka Nataša Pfajfar izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom izr. prof. dr. Zarjana Fabjančiča in dovolim objavo dela na fakultetnih spletnih straneh.

Ljubljana, dne 02.06.2008

Podpis_____

KAZALO

UVOD	1
1 JAVNI INTERES ZA KULTURO	2
1.1 Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo	2
1.2 Ministrstvo za kulturo	3
1.3 Sodelovanje civilne družbe	4
1.4 Javni sklad ali javna agencija	4
1.5 Javni kulturni zavod	4
1.6 Društva in druge organizacije v javnem interesu	4
2 NEVLADNE KULTURNE ORGANIZACIJE	5
3 DELOVANJE NEPRIDOBITNIH ORGANIZACIJ	5
3.1 Pojem nepridobitne organizacije	5
3.2 Financiranje nepridobitnih organizacij	7
3.3 Sponzorstvo in donatorstvo	8
3.4 Kultura in gospodarstvo	9
4 KULTURNE ORGANIZACIJE V OBČINI TRŽIČ	10
4.1 Kultura – splošno	10
4.2 Tržiški muzej	10
4.3 Knjižnica dr. Toneta Pretnarja	12
4.4 Glasbena šola Tržič	13
4.5 Društva	13
4.5.1 Kulturno društvo Bistrica	14
4.5.2 Kulturno društvo Sv. Janez Krstnik Kovor	15
4.5.3 Kulturno društvo Zali rovt	15
4.5.4 Kulturno umetniško društvo Lom pod Storžičem	16
4.5.5 Mladinsko gledališče Tržič	16
4.5.6 Kulturno društvo Folklorna skupina Karavanke	16
4.5.7 Kulturno društvo Pihalni orkester Tržič	16
5 FINANCIRANJE KULTURNIH ORGANIZACIJ V OBČINI TRŽIČ	17
5.1 Financiranje javnih zavodov	17
5.1.1 Financiranje Tržiškega muzeja	17
5.1.2 Financiranje Knjižnice dr. Toneta Pretnarja	19
5.1.3 Financiranje Glasbene šole Tržič	21
5.1.4 Skupni pregled financiranja javnih zavodov	23
5.2 Financiranja društev	25
5.2.1 Financiranje Kulturnega društva Bistrica	26
5.2.2 Financiranje Kulturnega društva Sv. Janez Krstnik Kovor	27
5.2.3 Financiranje Kulturnega društva Zali rovt	27
5.2.4 Financiranje Kulturno umetniškega društva Lom pod Storžičem	28
5.2.5 Financiranje Mladinskega gledališča Tržič	28
5.2.6 Financiranje Kulturnega društva Folklorna skupina Karavanke	28
5.2.7 Financiranje Kulturnega društva Pihalni orkester Tržič	29
5.2.8 Skupni pregled financiranja društev	30
5.3 Vpliv evropskih sredstev oziroma sredstev Norveškega finančnega mehanizma na delovanje tržiških kulturnih organizacij	33 33
SKLEP	34
LITERATURA IN VIRI	36

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Struktura prihodkov Tržiškega muzeja po virih (2006)</i>	18
<i>Tabela 2: Struktura lastnega prihodka Tržiškega muzeja (2006)</i>	18
<i>Tabela 3: Struktura prihodkov Knjižnice dr. Toneta Pretnarja po virih (2006)</i>	20
<i>Tabela 4: Struktura lastnega prihodka Knjižnice dr. Toneta Pretnarja (2006)</i>	20
<i>Tabela 5: Struktura prihodkov Glasbene šole Tržič po virih (2006)</i>	21
<i>Tabela 6: Viri financiranja zavodov v letu 2006 (v %), skupni pregled</i>	23
<i>Tabela 7: Struktura prihodkov Kulturnega društva Bistrica po virih (2006)</i>	27
<i>Tabela 8: Struktura prihodkov Kulturnega društva Sv. Janez Krstnik Kovor po virih (2006)</i>	27
<i>Tabela 9: Struktura prihodkov Kulturnega društva Zali rovt po virih (2006)</i>	27
<i>Tabela 10: Struktura prihodkov Kulturno umetniškega društva Lom pod Storžičem po virih (2006)</i>	28
<i>Tabela 11: Struktura prihodkov Mladinskega gledališča Tržič po virih (2006)</i>	28
<i>Tabela 12: Struktura prihodkov Kulturnega društva Folklorna skupina Karavanke po virih (2006)</i>	29
<i>Tabela 13: Struktura prihodkov Kulturnega društva Pihalni orkester Tržič po virih (2006)</i> ..	29
<i>Tabela 14: Viri financiranja društev v letu 2006, skupni pregled</i>	30

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Prikaz strukture prihodkov Tržiškega muzeja v letu 2006 v %</i>	19
<i>Slika 2: Prikaz strukture prihodkov Knjižnice dr. Toneta Pretnarja v letu 2006 v %</i>	21
<i>Slika 3: Prikaz strukture prihodkov Glasbene šole Tržič v letu 2006 v %</i>	22
<i>Slika 4: Prikaz financiranja javnih zavodov v občini Tržič v letu 2006 (v %)</i>	24
<i>Slika 5: Prikaz financiranja društev v občini Tržič v letu 2006 (v %)</i>	31

UVOD

Kulturna organizacija se ustanovi z namenom, da se pred čim številčnejšo publiko pokaže kulturno umetniški program, ki ga organizacija natančno in premišljeno izbere. Kulturne organizacije lahko ustanovi država oziroma lokalne skupnosti ali pa posamezniki v obliki kulturnih društev, zasebnih zavodov, podjetij ipd. Večji del kulturnih organizacij je nevladnih in nepridobitnih. Zato so zelo odvisne od dobro zastavljenega programa in sposobnega vodstva. Tako je za vsako kulturno organizacijo vir financiranja osnovnega pomena. Finance si lahko priskrbijo prek ministrstva, sponzorjev, donatorjev ali iz lastnih sredstev. Sredstva ministrstva so omejena, odvisna so od vladnega proračuna. Zato je naloga kulturnih organizacij, da si čim več potrebnih sredstev priskrbijo sami ob pomoči sponzorjev in donatorjev.

Najpomembnejši korak pri pridobivanju sredstev je dober kulturni menedžment. Z dobro sponzorsko ponudbo in sposobnim kulturnim menedžerjem se začne iskanje podjetij, ki bodo videla v poslovnem odnosu obojestransko korist. Podjetjem, ki se odločajo za sponzorstvo ali donatorstvo, je treba ponuditi tisto, s čimer se lahko ponosno predstavijo javnosti, kot podporniki kulture in s tem tudi kakovostnejšega življenja.

Za financiranje kulture je zelo pomembno, kako se bodo medsebojno prilagajali država, podjetja in kulturne organizacije. Država mora poskrbeti za čim boljše pravno urejenost – sem sodijo posebni predpisi o financiranju kulture, finančne oziroma davčne ugodnosti tako za kulturne organizacije kot podjetja, ki se odločajo za vlaganje v kulturo. Tudi podjetja morajo znati razviti posebno obliko sponzoriranja in sistem financiranja različnih sponzorskih alternativ, kulturnih, športnih, humanitarnih ipd., izdelana morajo imeti pričakovanja v sponzorskem ali donatorskem odnosu do institucije, ki se ji nameni finančni vložek.

V prvem delu diplomskega dela se bom podala v kratko predstavitev naše zakonodaje na področju kulture. Na kratko bom predstavila Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture, delovanje Ministrstva za kulturo, sodelovanje civilne družbe, javne sklade, javne kulturne zavode in društva.

Nadalje bom razložila pojem nevladne kulturne organizacije in kakšne vrste le teh poznamo. Večji poudarek bom dala nepridobitnim organizacijam, kajti v večini so kulturne organizacije nepridobitne. Opisala bom njihovo delovanje in predvsem njihovo financiranje, ali se le te zavedajo, da je potrebno, in bo v prihodnosti še bolj, iskati finance tudi drugje in ne samo računati na tiste iz državnega in občinskega proračuna. Zanimalo me bo, ali je vloga države v odnosu do kulturnih organizacij in njihovega dela ustrezna, ali je mogoče celo prevelika, mogoče premajhna.

Del diplomskega dela bom namenila tudi pojmom donatorstvo in sponzorstvo. Poskušala bom ugotoviti, koliko je to pri financiranju kulturnih organizacij sploh razvito, oziroma koliko energije vložijo eni in drugi v to. Žal je opaziti, da podjetja v večji meri sponzorirajo šport kot kulturo. Pri sponzorstvu in donatorstvu pa gre v bistvu za povezavo kulture in gospodarstva, kar omogoča večjo kvaliteto družbe, v kateri živimo.

Osrednji in najobširnejši del diplomskega dela pa bo zajel kulturne organizacije v občini Tržič, njihovo delovanje in seveda njihovo financiranje. Tako bom prikazala vse tri delujoče javne zavode v občini (Tržiški muzej, Knjižnico dr. Toneta Pretnarja, Glasbeno šolo) in kulturna društva, katera imajo na omenjenem prostoru že od nekdaj močno in pomembno vlogo. Predstavila bom sedem kulturnih društev in sicer tista, ki delujejo v okviru Zveze kulturnih organizacij Tržič in so tudi oddala občinski upravi Občine Tržič ustrezna poročila o svojem delovanju in o sami porabi pridobljenih finančnih sredstev.

Pri predstavitvi financiranja kulturnih institucij se bom osredotočila na leto 2006. To leto sem izbrala zato, ker so to zadnji podatki, s katerimi občinska uprava Občine Tržič razpolaga in ker se le ti iz leta v leto bistveno ne spreminjajo (vrednosti se povečajo samo za indeks rasti cen).

V kolikšni meri so kulturne organizacije v občini Tržič odvisne od državnega oziroma občinskega proračuna bom predstavila v nadaljevanju diplomskega dela.

Ključno vprašanje v diplomskem delu pa je, kako določiti mejo, in ali je to sploh mogoče, med lastnimi in proračunskimi sredstvi. Ali bi morali vse te organizacije prepustiti delovanju trga in seveda lastni iznajdljivosti, ali bodo vedno odvisne od države oziroma občine. Res so kulturne organizacije pomembne za delovanje družbe, vendar kje je meja, do katere je ta podpora smiselna in ekonomsko upravičena.

1 JAVNI INTERES ZA KULTURO

1.1 Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo

Zakonodaja na področju kulture je za sam obstoj in razvoj kulture izrednega pomena. Z zakonom se določi javni interes za kulturo ter organe, ki so zanj odgovorni in pristojni ter mehanizme za njegovo uresničevanje.

Po letu 1991, ko je Slovenija postala samostojna država, se je kulturna zakonodaja spremenila že kar nekajkrat.

Leta 1991 je parlamentarni odbor za kulturo oblikoval svojo Resolucijo o kulturi. Z njo je opredelil cilje, načela in elemente kulturne politike in tudi model upravljanja in odločanja v

kulturi, sistem organiziranja kulturnih ustvarjalcev ter potrebne zakonske predpise za novo ureditev v kulturi. Resolucija izhaja iz delitve na zakonodajno (parlament), izvršilno (vlada) in upravno oblast (minister) (Čopič & Tomc, 1997, str. 87).

Leta 1994 je bil sprejet Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (ZUJIPK), ki je uzakonil pravila za kulturnopolitično odločanje in sistem organiziranja in financiranja kulture. V njem so opredeljene tudi naloge občin, in sicer je njihova naloga pospeševanje kulturne dejavnosti na območju občine, to pa določi občinski svet na predlog župana. Kulturne dejavnosti lahko opravljajo posamezniki in pravne osebe kot pridobitne ali nepridobitne dejavnosti pod določenimi pogoji, ki jih določi minister za kulturo po predhodnem mnenju Sveta za kulturo. V njem je tudi opredeljeno, da so ustanoviteljice večine kulturnih zavodov občine, Ministrstvo za kulturo pa jih večinsko financira.

Najnovejši Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK) pa je sprejel državni zbor oktobra 2002. Ta pravi, da država oz. lokalne skupnosti uresničujejo javni interes za kulturo zlasti z:

- zagotavljanjem kulturnih dobrin kot javnih dobrin,
- načrtovanjem, izgradnjo in vzdrževanjem javne kulturne infrastrukture.

Država pa uresničuje javni interes za kulturo tudi z:

- zagotavljanjem enotnosti delovanja javne službe,
- podpiranjem občin, ki so ustanoviteljice občinskih javnih zavodov širšega pomena,
- podeljevanjem statusa organizacije v javnem interesu na področju kulture,
- registracijo samozaposlenih v kulturi,
- priznavanjem socialnih pravic.

Javni interes za kulturo se torej določa z zakoni ter nacionalnim programom in lokalnimi programi za kulturo, temelji pa na zagotavljanju javnih kulturnih dobrin. Z njim se uresničuje kulturni razvoj Slovenije.

Tako javni interes za kulturo uresničujejo država in lokalne skupnosti, ali pa le te za izvajanje posameznih nalog ustanovijo javne sklade ali javne agencije.

1.2 Ministrstvo za kulturo

Ministrstvo za kulturo vodi politiko le v okviru sredstev, ki se namenjaajo financiranju posameznih projektov. Z vidika Ministrstva za kulturo je zelo pomembno, da se vodi stimulatívna kulturna politika. Znesek, ki je namenjen kulturi, se vsako leto določi z Zakonom o proračunu. Javna sredstva razporeja ministrstvo po letnem programu, ta pa nastane tako, da vsako leto objavi razpis za subvencije in dotacije v naslednjem letu.

1.3 Sodelovanje civilne družbe

Pri oblikovanju javnega interesa na področju kulture ima poleg Ministrstva za kulturo pomembno vlogo tudi civilna družba. Nosilci javnega interesa izvajajo svoje naloge v sodelovanju s civilno družbo, ki jo zastopajo: Nacionalni svet za kulturo in sveti lokalnih skupnosti, Kulturniška zbornica Slovenije in strokovne komisije ministra oziroma pristojnega organa lokalnih skupnosti.

1.4 Javni sklad ali javna agencija

Javni sklad ali javno agencijo ustanovi država oziroma lokalna skupnost za izvajanje nacionalnega kulturnega programa. Ustanovi se ga z zakonom in za področja, kjer ni javnih zavodov ali javnih agencij. Na javne sklade se prenese financiranje kulturnih programov oziroma projektov iz državnega proračuna na področje, za katerega je sklad ali agencija ustanovljena. Pri nas imamo dva sklada, Sklad za filmsko dejavnost in Sklad za ljubiteljske kulturne dejavnosti.

1.5 Javni kulturni zavod

Kadar je treba v javnem interesu trajno zagotavljati javne kulturne dobrine, jih zagotavlja država oziroma lokalna skupnost neposredno ali tako, da ustanovi javni zavod na področju kulture. Ministrstvo za kulturo vodi evidenco javnih zavodov na področju kulture, ki so jih ustanovili država, lokalne skupnosti ali druge osebe javnega prava. Vsak javni zavod ima statut ali pravila. Sredstva za delo pridobiva iz sredstev ustanovitelja, s plačili za storitve, prodajo blaga in storitev na trgu in iz drugih virov. Presežek prihodkov nad odhodki sme uporabiti le za opravljanje in razvoj dejavnosti.

Javni kulturni zavodi so redno financirani iz državnega proračuna in iz proračunov lokalnih skupnosti skladno z njihovimi programi po mesečnih dvanajstinah, višina rednega financiranja pa se določa glede na število redno zaposlenih javnih uslužbencev.

1.6 Društva in druge organizacije v javnem interesu

Status društva, ki deluje v javnem interesu na področju kulture, se podeli društvu, ki izpolnjuje poleg splošnih zakonov, ki urejajo društva, in določenih pogojev tudi posebni pogoj, in sicer da je:

- ali osrednjega pomena,
- ali izvaja kulturne dejavnosti, ki so po kakovosti ali pomenu primerljive s kulturno dejavnostjo javnih zavodov,
- ali izvaja kulturne dejavnosti, ki pomenijo dopolnjevanje mreže javnih zavodov po vsebini dela ali po načinu delovanja (ZUJIK, 2002, 80. člen).

2 NEVLADNE KULTURNE ORGANIZACIJE

Nevladne organizacije (NVO) so temeljni instituti civilne družbe, med katerimi velja omeniti zlasti društva in ustanove. Nevladne organizacije lahko zaprosijo za financiranje iz javnih sredstev, če pa država zagotavlja delno financiranje, obstaja nevarnost, da postanejo nevladne organizacije t.i. kvazi nevladne organizacije. Država namreč ne sme odločati z večino v organih NVO, saj s tem posredno zopet odloča država in ne navadna sfera (Trstenjak, 1998, str. 15-20).

NVO prevzemajo lastno iniciativo in naloge, spodbujajo posameznika za namenjanje denarja ali osebno angažiranost in to povsem brez države. Glavni značilnosti nevladnih organizacij sta (Trstenjak, 1998, str. 15-20):

- njihov status,
- njihov namen, ki je splošno koristen in dobrodelen.

Poznamo več vrst nevladnih kulturnih organizacij (Trstenjak, 1998, str. 15-20):

- društva,
- ustanove,
- zavode,
- gospodarske družbe.

3 DELOVANJE NEPRIDOBITNIH ORGANIZACIJ

3.1 Pojem nepridobitne organizacije

Procesi gospodarjenja se odvijajo v organizacijah. Vsaka organizacija opravlja dejavnost z določenimi cilji. Glede na temeljne cilje poslovanja lahko delimo organizacije na podjetja oziroma gospodarske družbe (te delujejo v glavnem po tržnih načelih) in na negospodarske organizacije (te delujejo v glavnem po netržnih načelih). Organizacije lahko torej v grobem, glede na ustanovitelja, in s tem na njihov osnovni cilj, definiramo že s sektorjem ustanovitve na profitne (pridobitne) in na neprofitne (nepridobitne) (Žnidaršič Kranjc, 1996, str. 10-12).

V današnjem času zavzemajo nepridobitne organizacije vedno večjo vlogo. Opredeljene so kot zasebne ali javne organizacije, katerih temeljni cilji niso usmerjeni k ustvarjanju dobička, ampak k uresničevanju drugih, družbeno koristnih ciljev in v družbi zaželenih dejavnosti oziroma projektov. V najširšem poimenovanju zajemajo vso javno upravo, šolstvo in zdravstvo, socialo in kulturo, politiko in društva, dobrodelnost in šport in še kaj. Pogosto jih je težko ločevati od pridobitnih (Trunk Širca & Tavčar, 1998, str. V-VI).

Običajno jih ustanovi država, lokalna skupnost ali kakšna druga pravna oseba za opravljanje določenih družbenih dejavnosti s pogojem, da njihov primarni cilj ni pridobivanje dobička, ampak izpolnjevanje vnaprej postavljenih nalog, kar pa ne izključuje težnje po čim boljšem finančnem rezultatu. Dobre finančne rezultate namreč potrebuje tudi nepridobitna organizacija za svoj razvoj, nima pa obveznosti delitve dobička lastnikom (Kramnar, 1999, str. 29).

Bistvo neprofitnih organizacij pa nikakor ni v tem, da ne bi smele ustvarjati dobička pri svojem delovanju oziroma poslovanju, ampak je njihovo bistvo v tem, da ga ne smejo izplačati lastnikom ali svojim udeležencem. Zaradi nerazdeljevanja dobička lahko takšne organizacije pridobivajo vrsto davčnih ugodnosti. Deležne pa so ponavadi tudi raznih dotacij, donacij in drugih vrst podpor.

Prav tako pa neprofitne organizacije praviloma ne delujejo po tržnih načelih. Takšne organizacije nastajajo namreč ravno zato, ker tržni mehanizem ne zagotavlja določenih dobrin oziroma storitev na dovolj učinkovit način (Žnidaršič Kranjc, 1996, str. 11).

Ali bo nepridobitna organizacija ustvarjala dobiček ali ne, je odvisno od načina izvajanja javnih služb. Osnovni namen ustanovitve nepridobitne organizacije je izvajanje dejavnosti, ki ne sme biti podrejeno ustvarjanju dobička; slednji je podrejeni pokazatelj uspešnosti nepridobitne organizacije (Trunk Širca & Tavčar, 1998, str. 5).

Nepridobitne organizacije se razlikujejo od pridobitnih po ciljih. V pridobitnih organizacijah so merila uspešnosti poslovanja dobiček, rentabilnost, povečevanje premoženja, v nepridobitnih pa predvsem kakovost in obseg storitev za uporabnike. Cilji so zelo različni, kot so različni interesi udeležencev v teh organizacijah. Strategije v pridobitnih organizacijah so bolj dolgoročne, v nepridobitnih bolj kratkoročne. Plače in nagrade za zaposlene so v nepridobitnih organizacijah omejevana in nadzorovane, vodilni in izvršilni management je v pridobitnih organizacijah izbran na podlagi izkušenj, v nepridobitnih pa bolj po političnih, ozko strokovnih, interesnih sodilih, ne pa po usposobljenosti za vodenje. Management nepridobitnih organizacij se razlikuje od managementa pridobitnih organizacij. Pridobitne organizacije si s tržno dejavnostjo priskrbijo finančna sredstva, nepridobitne pa lahko sicer izjemoma pridobivajo sredstva le od uporabnikov, a običajno delno, ali v celoti prejemajo sredstva iz javnih virov (Trunk Širca & Tavčar, 1998, str. 9-13).

Tisto, kar je v podjetjih dobiček, je v nepridobitnih organizacijah razlika med prihodki in odhodki. Nepridobitne organizacije nenehno vlagajo sredstva v vsebino in obseg svojih dejavnosti.

Število nepridobitnih organizacij narašča. Za obstoj in kakovosten razvoj nepridobitnih organizacij je zelo pomembno obvladanje kakovosti. Konkurenca je tako huda, da mora vsaka, še zlasti nevladna kulturna organizacija imeti poleg dobrih strokovnih sodelavcev jasne

vizije z dobro zagotovljenim kulturnim programom in tudi menedžersko znanje za pridobivanje denarja za uresničevanje zastavljenih ciljev.

Nepridobitna organizacija se lahko ukvarja tudi s pridobitnimi dejavnostmi, vendar le v samostojni in ločeni organizaciji. Pri tem pa je važno, da ne koristi statusa davčnih oprostitev in ne porablja premoženja nepridobitne organizacije.

3.2 Financiranje nepridobitnih organizacij

Na nepridobitne organizacije ima velikokrat odločilen vpliv država kot vir finančnih sredstev in politika, ki lahko vpliva na razporejanje sredstev. Pridobitna podjetja si sredstva za delovanje služijo na tržišču, nepridobitne organizacije pa jih prejema iz državnega proračuna, iz članarin ali drugih prispevkov, od sponzorjev, donatorjev ali dobrotnikov.

Čedalje večja je potreba po pritegnitvi zasebnih sredstev v financiranje kulture. Davčna politika bi morala biti stimulatívna tako za kulturne organizacije, kot tudi za podjetja, ki vlagajo v kulturo. Del davkov bi lahko brez posredovanja države namenili javno koristnim kulturnim programom. Pri davku na dodano vrednost pa bi pri obdavčitvi kulturnega blaga in storitev morali dati nižjo stopnjo.

Tudi Bogomir Kovač (1997, str. 25-27) opozarja na krizo na področju kulture, saj država ne more pokriti vseh finančnih potreb kulturnih institucij. Previsoko je državno financiranje kulture, kjer se pojavlja neracionalna poraba sredstev. Rešitev vidi v deregulaciji in privatizaciji financiranja kulturnih institucij ter v večji podjetniški usmerjenosti kulturnih institucij kot nepridobitnih organizacij. V prvem primeru se mora povečati sponzorstvo in donatorstvo v podjetjih, v drugem pa odločilno upravljanje v nepridobitnih organizacijah.

Neprofitne organizacije so nagnjene predvsem k temu, da potrošijo tisto kar dobijo oziroma kar jim je nekdo pripravljen dati. In še to, če se le da v celoti, saj lahko v nasprotnem primeru pride do situacije, da bi v bodoče dobile celo manj, kot v prejšnjem obdobju.

Prav tako se pogosto v neprofitnih organizacijah pogloblja napačno prepričanje, da je komercializacija njihovih storitev nezdržljiva z zasledovanjem ciljev, ki so v skladu z njihovim poslanstvom. Vendar naraščanje stroškov in omejenost finančnih virov, ki sta neprofitni organizaciji na razpolago, nujno silita neprofitno organizacijo k drugačnemu načinu razmišljanja (Žnidaršič Kranjc, 1996, str. 27).

Neprofitne organizacije pa tekmujejo druga z drugo in so s tega vidika tudi tržno orientirane. Tekmujejo ne le za finančne vire, ampak tudi za pozornost in podporo javnosti. Ta pa lahko prizadevanja neprofitne organizacije podpre ali zavre tako s finančnimi kot tudi z drugimi dejavnostmi. Zato morajo neprofitne organizacije poznati svoje komparativne prednosti in iskati nove priložnosti za ustvarjanje prihodka in sicer s trženjem posameznih izdelkov in

storitev vzporedno z njihovo osnovno dejavnostjo. Prav te vzporedne dejavnosti, ki se lahko razvijajo vzporedno z osnovno dejavnostjo, lahko ustvarjajo profite, ki omogočajo hitrejše in kvalitetnejše doseganje temeljnega poslanstva neprofitne organizacije (Žnidaršič Kranjc, 1996, str. 26-27).

Prav tako je temeljno vprašanje, ki se pojavlja v neprofitnih organizacijah, kako znotraj le teh oblikovati profitno razmišljanje in ustvariti profit in kako med dvema okoljema in omejitvama vzpostaviti ravnotežje.

Elementi, ki sprostijo »podjetniški duh« v neprofitni organizaciji so (Žnidaršič-Kranjc, 1996, str. 26-27):

- razumljivi cilji in vrednote,
- energija usmerjena na primerjalne prednosti,
- uporaba intuicije pri odločitvah,
- prilagodljivo okolje,
- odlična izvedba, ohranjanje moči in pomembnosti – zaupanje v projekte in vztrajanje na projektu,
- vzgoja in razvoj izjemno dobrega kadra,
- spretno ravnanje z različnimi institucijami in okoljem,
- občutek za pomembne stvari in to, kako vplivati nanje,
- aktivno in pozitivno vodstvo.

Kulturne institucije se morajo močno zavedati, da morajo poleg denarja, ki ga pridobijo na javnih razpisih, iskati finance tudi drugje. Pri tem sta pomembni jasna strategija podjetja in dobro upravljanje s financami. Podjetja bodo imela večji interes za vlaganje sredstev v kulturne institucije, če bodo le videla, da je njihov denar smotrno uporabljen.

3.3 Sponzorstvo in donatorstvo

Sponzorstvo ni donatorstvo. Pri sponzorstvu nameni podjetje kulturni ustanovi denar ali storitve, ta pa v zameno na prireditvah izboljšuje ugled podjetja. Pri donaciji podjetja v zameno ne dobijo ničesar, ampak ga podarijo v javno dobro. Takrat se običajno ne pričakuje nobene povratne koristi. Donacija je altruistična in ne komercialna dejavnost. Z njo se želi pomagati nepridobitni organizaciji, da lažje doseže dobro zastavljene cilje. Donator je lahko objavljen ali pa ostane povsem anonimen (tiho financiranje).

Sponzorstvo prav tako ni oglaševanje, ki zasleduje povsem jasne poslovne in pridobitne cilje. Oglaševalska dejavnost je namreč enosmerna, saj se izdelek oziroma storitev oglašuje za povečanje prodaje in dobička (Kovač, 1998, str. 33-36).

Pri nas se podjetja ne zavedajo dovolj pozitivnih učinkov, ki jih prinese sponzorstvo in donatorstvo. Podjetje, ki se odloči, da bo podprlo neko kulturno institucijo ali dejavnost, bo tako izboljšalo svet okoli sebe. Večina ljudi spoštuje podjetja, ki vložijo del dobička za boljšo kakovost življenja. Ljudem tako približajo kulturne dogodke, katere lahko kulturni organizator na ta način pripelje bližje.

Za pridobivanje sponzorskega denarja mora prosilec uporabiti vse svoje zmogljivosti, sposobnost prepričevanja, ustvarjalnost in pa prav tako mora biti pripravljen prilagoditi svoje namene partnerjevim potrebam. Pri nas bi morale kulturne ustanove v pridobivanje teh sredstev vložiti veliko več volje in energije.

3.4 Kultura in gospodarstvo

Zavedati se moramo, da je povezava med kulturo in gospodarstvom nujna, kajti gospodarskega razvoja si ni možno predstavljati brez razvoja v ostalih podsistemih družbe, kot so kultura, izobraževanje, znanost itd.

Kultura in gospodarstvo se zelo težko srečata. V gospodarstvu le redko najdemo ljudi, ki bi znali oceniti nadarjenost mladega umetnika ali dober kulturni program, zato gospodarstveniki ponavadi nimajo občutka, kdaj podpreti določen kulturni program ali mladega umetnika. Ni pa tudi veliko dobrih kulturnih menedžerjev, ki bi lažje našli pot do uspešnih ljudi, podjetij v gospodarstvu.

Denar, ki ga določeni vlagajo v kulturo, ni samo naložba v prihodnost, ampak je tudi naložba z multiplikativnim poslovnim učinkom, saj v svetu postaja kultura vse bolj povezana s poslom. Država prek proračunov in skladov ponavadi podpira predvsem tiste prireditve, ki so nacionalnega pomena in so pomembne za kulturno dediščino. Vendar pa v velikih primerih finančne potrebe presegajo možnosti države za financiranje kulture. Zaradi tega je potrebno, da si kulturna institucija čim več sredstev za svoje poslovanje priskrbi sama. To pa pomeni, da morajo biti kulturne institucije vse bolj podjetniško usmerjene.

V Sloveniji podjetja ne sodelujejo dovolj pri financiranju kulture, prav tako pa tudi odnos do kulturnih prireditev in institucij ni sestavni del njihove notranje kulture. Potrebno bi bilo več sodelovanja med kulturnimi institucijami in menedžerji v podjetjih. Prva stopnica na tej poti je profesionalizacija odnosa med kulturo in gospodarstvom. Sponzorski denar se porablja v velikih primerih nesmiselno, neodgovorno in nepreverjeno. Velikokrat se s temi zadevami ukvarjajo osebe, ki o finančnem poslovanju vedo malo in tudi dobrih kulturnih menedžerjev je izredno malo.

Vendar pa se vsako leto vse več kulturnih institucij zaveda, da morajo v veliki meri same poskrbeti za sredstva za svoje delovanje in ne samo čakati in se zanašati na državno pomoč. Potrebno je samoiniciativno iskati vse razpoložljive finančne vire. K sreči pa se tudi vedno

več slovenskih podjetij zaveda, da je naložba v kulturo dobra naložba. Vendar se tega, da je sponzorstvo eden od načinov, kako si podjetja za majhen denar lahko povečajo ugled, zavedajo še vse premalo.

4 KULTURNE ORGANIZACIJE V OBČINI TRŽIČ

4.1 Kultura – splošno

Že od nekdaj so Tržičani sloveli kot dobri pevci in nadarjeni glasbeniki in igralci. Zato ni čudno, da so začetki kulturne dejavnosti v Tržiču povezani z glasbo. V letu 1848 – letu narodnega prebujenja, je bilo v Tržiču ustanovljeno pevsko društvo Liedertafel, ki je vsaj spočetka gojilo tako slovensko, kot tudi nemško zborovsko pesem. Tržiško Lidertafel je bilo drugo ustanovljeno tako društvo na tedanjem Kranjskem in je imelo pomenljivo vodilo: »Kjer se poje, tam sedi, zlobni pesmi nima, to vedi.«

In če prisluhnemo še ustnemu izročilu matere Antona Feliksa Deva (1732-1786), kasnejšega urednika Pisanic in avtorja besedila prve slovenske opere Belin, da so tudi v Tržiču (podobno kot v Škofji Loki) poznali svoj pasijon, ki se je dogajal v mestnem jedru in na okoliških gričih, imamo vsaj bežno podobo kulturnega življenja tržiškega rokodelca, ki vse dni v tednu trdo gara, nedelje, prazniki in cehovska druženja pa pomenijo tisti ventil, kjer se sprošča ustvarjalnost in poustvarjalnost. Tako lahko v preteklosti Tržičana opišemo s tole štirivrstičnico:

Sem Tržičan,
daleč poznan,
pojem in plešem,
rad sem šteman.

Tudi danes je kulturno dogajanje na tem območju dokaj pestro in nadaljuje svojo močno tradicijo. Veliko število društev, veliko kulturnih prireditev in trije javni zavodi so sigurno odraz moči tržiške kulture. Nekatera društva so poznana in priznana tudi na državnem nivoju, druga pa predvsem skrbijo, da se kultura časti in razvija tudi v manjših zaselkih po celotni občini Tržič. Vsa skupaj pa so velikega pomena za celotno območje in omogočajo občanom kvalitetnejšo raven življenja.

4.2 Tržiški muzej

Muzej ohranja nekoč močno razvito in zelo znano rokodelstvo naselbine v sotočju Mošenika in Tržiške Bistrice, tik ob starodavni poti čez Ljubelj. Prostore ima v nekdanji Pollakovi barvarni in usnjarni v starem fužinsko-obrtniškem delu Tržiča, ob še ohranjenih vodnih rakah. Pridobiva, proučuje in posreduje gradivo o čevljarstvu, usnjarstvu, kolarstvu, oglarstvu,

rudarstvu, tkalstvu, nogavičarstvu in barvarstvu. Posebna zanimivost za obiskovalce je geološko-paleontološki kotiček z okamnimi iz Dovžanove soteske.

Tržiški muzej ima v opravljanju naslednje stavbe:

- Zgornjo kajžo: to so upravni in osrednji razstavnici muzeja,
- Kurnikovo hišo: rojstna hiša Vojteha Kurnika,
- Germovko: gre za staro kovačnico, locirani ob Mošeniku, kjer so izdelovali poljedelska orodja,
- Paviljon NOB – galerijo Ferda Mayerja; osrednje likovno razstavišče,
- Partizansko tiskarna nad Dovžanovo sotesko.

Dejavnosti muzeja v letu 2006 bi lahko po posameznih sklopih razdelili takole:

- muzejska dejavnost (barvarska zbirka),
- galerijska dejavnost,
- stalni programi,
- občasni programi,
- prireditve in dogodki.

V muzeju so skrbeli za njihovo promocijo s publicistično prisotnostjo v medijih, z aktivnim sodelovanjem v okviru Skupnosti muzejev Slovenije predvsem znotraj njenih sekcij. Organizirali so muzejske večere (predstavili Tržičana, izjemnega metalurga in pionirja gravitacijskih žičnic Lamberta von Pantza, organizirali literarni večer na dan slovenskega kulturnega praznika, predstavitev knjige z naslovom Žrtvovanje resnice, dr. Mojce Ramšakove), uspešni so bili tudi v založniški dejavnosti (knjiga Marije Ahačič Pollak – Nitke življenja, knjiga Mire Hiršel (Šolske Mire), z naslovom Spomini na Kovor pred II. svetovno vojno). Prav tako so sodelovali pri organizaciji klavirskega koncerta domačega virtuoza Jureta Rozmana, svoje prostore so dali na razpolago za srečanje z dr. Andrejem Bajukom. V sodelovanju s podjetjem Koren&Sport pa se je na ustvarjalni barvarski delavnici v mesecu decembru srečalo kar deset županov ljubljanskih občin. V okviru svoje dejavnosti imajo stalne pedagoške in andragoške programe, začeli pa so se ukvarjati tudi z organizacijo strokovnih ekskurzij.

Izvedli so tudi investicije: prenova Kurnikove hiše, obnova strehe na Tehniki Kokrškega odreda nad Dovžanovo sotesko, sanacija Germovke.

Lahko se pohvalijo z večjim obiskom iz leta v leto in to ne samo obiskovalcev, ki prihajajo na ogled zbirke, temveč tudi tistih, ki iščejo strokovno pomoč ali si želijo le sodelovanja.

Zastavljeno delo je vsebinsko zelo pestro in bogato in je zgleden prispevek družbenemu in družabnemu življenju kraja, ki mu lokalni muzej pripada.

4.3 Knjižnica dr. Toneta Pretnarja

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja nadaljuje bogato tradicijo knjižničarske dejavnosti, katere začetki segajo v leto 1863, ko je kaplan Jurij Drnovšek v Trziču ustanovil prvo knjižnico s slovenskimi knjigami na tem področju. Že 142 let knjižnice, organizirane v različnih oblikah bogatijo kulturno, izobraževalno in znanstveno življenje in delovanje Tržičanov.

Leta 1993 se je Tržiška knjižnica preimenovala v Knjižnico dr. Toneta Pretnarja. Od marca 2000 deluje knjižnica kot samostojni javni zavod. Občinski svet Občine Tržič je na 5. seji dne 26. 6. 2003 sprejel Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnica dr. Toneta Pretnarja (Uradni list RS, št. 73/03) in s tem uskladal ustanovitveni akt z novo zakonodajo.

Knjižnica je povezana v enoten knjižnično informacijski sistem – je članica COBISS-a in kot taka posreduje aktualne informacije iz lastnega fonda in obenem informacije o dostopnosti gradiva v vseh slovenskih knjižnicah. Svojim članom in drugim obiskovalcem knjižnice omogoča iskanje po internetu. Ima razvito medbibliotečno izposajo, s katero svojim bralcem priskrbi gradiva, ki jih sama nima, iz drugih knjižnic.

V Bistrici ima premično zbirko knjig v Domu Petra Uzarja, manjše zaselke pa od leta 1975 obiskuje potujoča knjižnica – mini bibliobus.

Obisk v knjižnici se je v primerjavi z letom 2005 zmanjšal za 5%. Obisk je manjši v splošnem in otroškem oddelku, delno tudi v čitalnici, za 75% pa se je povečal v bibliobusu (v letu 2006 je obiskoval postajališča dvakrat mesečno, v letu 2005 pa enkrat mesečno), za 111% se je povečal obisk preko interneta, za 5% pa obisk e-točke v knjižnici. Izposoja gradiva je za 1,5% v celoti manjša kot v letu 2005, najbolj opazen je padec v otroškem oddelku (za 25% oz. 18.000 enot), povečala pa se je izposoja odraslih uporabnikov (za 8% oz. 7.100 enot). Eksplicitni podatki, ki jih dajo računalniške statistike pa kažejo, da se je za 131% povečala izposoja gradiva z domačih računalnikov (podaljšanje gradiva, rezervacije in naročila), za 120% pa se je povečala izposoja na bibliobusu, v čitalnici pa je na nivoju leta 2005.

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja je v letu 2006 organizirala literarna srečanja, predavanja z diapozitivi, srečanje članov Društva slepih in slabovidnih (srečevali so se vsak tretji četrtek v mesecu), delavnico za odrasle pod skupnim naslovom Srečujmo se in ustvarjajmo (spomladi in pozno jeseni so se dobivale klekljarice na delavnici Odkrivajmo lepoto čipke, v aprilu in maju je bila delavnica kaligrafije, v septembru pa delavnica, v kateri so se udeleženci učili izdelovati dražgoške kruhke iz medenega testa). Sodelovali so tudi na festivalu pripovedovanja pravljic, pripravili dvodnevno pravljično šolo na Kofcah. Prav tako so veliko svoje dejavnosti posvetili mlajši populaciji: literarna srečanja in prireditve za otroke, vrtec na obisku, razred na obisku, knjižnica na obisku, ure pravljic, razstave; izdelki so nastajali predvsem na počitniških delavnicah.

4.4 Glasbena šola Tržič

Leta 1947 je bil v Tržiču ustanovljen glasbeni tečaj, ki je deloval po pravilih glasbenih šol. Število učencev se je povečevalo in 1. aprila 1950 je bila ustanovljena Glasbena šola v Tržiču. Tako letos praznuje petinpetdeseto leto delovanja.

Glasbena šola Tržič je javni vzgojno–varstveni zavod, ki ga je z odlokom ustanovila Občina Tržič. Dejavnost glasbene šole se odvija v okviru individualnega in skupinskega pouka, internih ter javnih nastopov, organizacije koncertne dejavnosti ter drugih oblik glasbenih nastopov v povezavi s kulturnimi dejavniki v občini Tržič.

Glasbena šola sodeluje z gorenjskimi glasbenimi šolami, glasbeno šolo v Kanalski dolini v Italiji in glasbeno šolo v Celovcu.

V okviru glasbene šole delujeta tudi:

- šolski harmonikarski orkester,
- šolski zabavni orkester.

Učenci glasbene šole so tako prejeli že veliko priznanj, plaket, diplom in nagrad na regijskih, državnih in mednarodnih tekmovanjih oz. srečanjih, kar kaže na kakovostno delo z mladimi.

V glasbeno šolo je bilo v letu 2005/2006 vpisanih 155 otrok. Individualni pouk z naukom o glasbi je obiskovalo 171 učencev, obiskovali pa so naslednje učne predmete: klavir, harmoniko, violino, kljunasto flavto, flavto, klarinet, saksofon, trobento, rog, pozavno, bariton, kitaro, solopetje in tolkala. Poleg tega so obiskovali še posebne oblike skupinskega pouka, kot so predšolska glasbena vzgoja in glasbena pripravnica, sodelovali so v komornih instrumentalnih skupinah, harmonikarskem orkestru in šolskem zabavnem orkestru.

4.5 Društva

Ljubiteljska kultura je neločljivi del slovenske kulture. Da se pri tem ne opira na profesionalnost, ne pomeni, da zapostavlja kriterije kvalitete in izvirnosti. Ljubiteljska kultura ni posel, ampak način življenja, ki prehaja z generacije na generacijo. Vanj je vložena obilo znanja, talentov, časa in materialnih sredstev posameznikov, ki na ta način manifestirajo ne le svoje osebne kvalitete, ampak tudi kvalitete okolja, v katerem delujejo. Zato je ljubiteljska kultura deležna podpore zelo širokega kroga ljudi, kar se kaže na tisočerihih kulturnih prireditvah širom Slovenije.

Ljubiteljske kulturne dejavnosti imajo v Tržiču dolgoletno in bogato tradicijo. Kulturna društva so lastno Zvezo kulturnih društev v Tržiču ustanovila leta 1962. Danes se to združenje ljubiteljskih kulturnih društev imenuje Zveza kulturnih organizacij (ZKO) Tržič. Osnovni namen Zveze je bogatitev kulturnega življenja s spodbujanjem kulturne ustvarjalnosti,

povezovanjem kulturnih društev, skupin in posameznikov, ki delujejo ljubiteljsko na področju prostočasnih kulturnih dejavnosti, s kulturno vzgojo in izobraževanjem ter posredovanjem in varovanjem kulturnih vrednot.

Zveza uresničuje tudi naslednje naloge:

- organiziranje kulturnih prireditev,
- izdajanje publikacij,
- izvajanje kulturno-izobraževalnih in vzgojnih programov,
- nudenje strokovne pomoči in informiranje,
- spodbujanje novih oblik in vsebin kulturnega sodelovanja,
- sodelovanje s kulturnimi organizacijami in društvi Slovencev v zamejstvu in po svetu,
- podeljevanje priznanj za dosežke na področju kulture.

V tržiško Zvezo kulturnih društev je včlanjenih 15 kulturnih društev z nekaj več kot 500 člani, ki delujejo v več kot 40 različnih sekcijah oz. skupinah.

Osnovni namen delovanja ZKO Tržič je bil uresničen z:

- zagotavljanjem pogojev za delovanje ljubiteljskih kulturnih skupin in posameznikov,
- usklajevanjem in povezovanjem delovanja ljubiteljskih kulturnih skupin in posameznikov,
- zastopanjem interesov kulturnih društev v javnosti,
- vključevanjem v nacionalno Zvezo kulturnih organizacij,
- obveščanjem javnosti o svojem delovanju.

Rezultati društev, vključenih v ZKO so vsako leto boljši. Večina društev svoje celoletno delo predstavi na samostojnih prireditvah, v strokovnem pogledu pa so za njih najpomembnejši nastopi v okviru skladovih revij, srečanj in tekmovanj najprej na območni ravni, nato pa se izbrani programski dosežki predstavijo še na medobmočni in državni ravni. Na nekaterih področjih naša društva in skupine posegajo po najvišjih priznanjih in odličjih celo na državni ravni.

4.5.1 Kulturno društvo Bistrica

V okviru KD Bistrica delujeta dva zbora:

- Ženski pevski zbor,
- Moški pevski zbor društva upokojencev.

Moški zbor je bil ustanovljen leta 1976, od takrat dela nepretrgoma, leta 2004 je pristopil k Kulturnemu društvu Bistrica. Zbor ima na leto kar nekaj vidnejših nastopov, nastopa na reviji Tržič poje, redno nastopa v Domu Petra Uzarja, ima pa tudi samostojni koncert tik pred

novim letom. Priložnostno nastopa tudi drugje, odvisno od povabil. Izven občine pa sodeluje na vseh revijah zborov društva upokojencev po Sloveniji.

Ženski pevski zbor pa je bil najprej učiteljski zbor, kasneje pa se je kadrovsko okreplil.

4.5.2 Kulturno društvo Sv. Janez Krstnik Kovor

Kulturno društvo Sv. Janez Krstnik sestavljata:

- Mešani pevski zbor Kres,
- Dekliška vokalna skupina Lacrima.

Kulturno društvo je bilo ustanovljeno leta 1996 in z njim so želeli nadomestiti Posvetno društvo, ki je bilo ustanovljeno leta 1932 in je kasneje zamrlo. Popestrili so kulturno dejavnost v krajevni skupnosti Kovor. Obe skupini poleg prirejanja lastnih koncertov sodelujeta na občinskih preglednih prireditvah, na prireditvah v okviru ZKO Tržič ter glede na povabilo na prireditvah, ki jih prirejata Občina Tržič in KS Kovor. Skupini gostujeta tudi izven občine, udeležujeta se pevskih taborov v Šentvidu pri Stični in srečanja cerkvenih pevskih zborov v okviru dekanije Tržič. Sodelujeta pri bogoslužju in drugih priložnostih v okviru župnije Kovor. Cerkevni mešani pevski zbor je v letih do 2003 prirejal koncerte duhovne glasbe.

4.5.3 Kulturno društvo Zali rovt

V okviru društva Zali rovt delujeta:

- Vokalno instrumentalna skupina Zali rovt,
- gledališka skupina.

Vokalno instrumentalno skupino Zali rovt sestavljajo pevci in pevke zaposleni v Osnovni šoli Tržič. Radi pojejo vse zvrsti glasbe, od slovenskih narodnih pesmi, črnskih duhovnih in zambijskih domorodnih. Vsako leto se udeležijo revije pevskih zborov, za seboj pa imajo že osem samostojnih koncertov, preko 100 nastopov v Tržiški občini in širom po Sloveniji. Skupaj z učenci so izvedli glasbeno gledališke projekte: Pehar dobre volje s planin, Skozi afriška vrata, Naše Drevo. Posneli so tudi zgoščenko skupaj z zamejskim moškim pevskim zborom iz Štmavra, ki deluje pod okriljem Kulturnega društva Sabotin.

Skupaj z Javnim skladom Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (JSKD) pa so organizatorji Mednarodnega koncerta učiteljskih pevskih zborov, kjer poleg slovenskih učiteljskih pevskih zborov sodelujejo tudi zbori iz Italije, Moška klapa iz Hrvaške ter zamejski Slovenci iz Avstrije.

V gledališki skupini pa sodelujejo učenci od 2. - 4. razreda podružnične šole Lom. Ob različnih priložnostih se predstavijo v Domu krajanov v Lomu pod Storžičem.

4.5.4 Kulturno umetniško društvo Lom pod Storžičem

To kulturno umetniško društvo prihaja iz majhne vasice nad Tržičem in pod njegovim okriljem delujejo:

- Igralska sekcija Lom,
- Mešani pevski zbor Lom,
- Fantovski kvintet.

Gledališka dejavnost je bila včasih zelo močna, potem je bila nekaj let kar malce v zatonu, v letu 2006 pa je po desetih letih zopet oživela. Pripravili so veseli večer. Društvo je tako pripravilo bogat program, ki ga je popestrila še pevka Nuša Derenda.

Uspešno pa predvsem v občini Tržič nastopata tudi oba pevski zbora, ki izvedeta vsaj en samostojni koncert letno.

4.5.5 Mladinsko gledališče Tržič

Društvo je bilo ustanovljeno 1977, najprej z gledališko in recitatorsko skupino, kateri pa se je v začetku osemdesetih pridružila še aktivna lutkovna skupina. Iz vseh treh selekcij je 1983 nastala humoristična skupina Smeh, ki je pripravila vrsto zabavnih večerov (Smeh na gorenjski način, Družina Šparovec na Šušterski nedelji), enodejank, skečev, v sredini 90-ih skupaj z Radiom Tržič in ZKO Tržič večere narodno-zabavne glasbe (Na kolovratu polk in valčkov), večere evergrinov (Malokdaj se srečava) in serijo prireditev z naslovom Gor pa dol po pvac.

V začetku 80-ih pa se je začelo ukvarjati tudi s sodobnim plesom. Plesne skupine so vsako leto pripravile v okviru Šušterske nedelje modno revijo obutve tovarne Peko Tržič. Danes se vse plesne skupine v društvu ukvarjajo s sodobnim plesom, jazz baletom, hip-hopom ali revijskim plesom, kjer beležijo zavidljive rezultate.

4.5.6 Kulturno društvo Folklorna skupina Karavanke

Ustanovljeno je bilo leta 1966, ob pobratenju Tržiča s francoskim mestom Ste Marie aux Mines, otroška folklorna skupina pa je pričela s svojim delovanjem leta 1972. Poleg nastopov doma in gostovanj v tujini skupina redno sodeluje na območnih in regijskih srečanjih, v čast pa si štejejo, da so bili večkrat izbrani na državno srečanje folklornih skupin.

4.5.7 Kulturno društvo Pihalni orkester Tržič

Na področju instrumentalne glasbe pomembno kulturno poslanstvo izpolnjuje KD Pihalni orkester Tržič. Prvi zametki zdajšnjega KD Pihalni orkester Tržič segajo v leto 1927. Ob nastanku se je godba imenovala Godba posvetnega društva, po razpustu posvetnega društva

pa so nastopali pod imenom Cerkevna godba. Po drugi svetovni vojni so najprej delovali v okviru SKUD Ivan Cankar, po reorganizaciji pa vrsto let v okviru DPD Svoboda kot godbena sekcija. Danes šteje orkester 53 članov. Orkester nastopa v gorenjskih narodnih nošah in klasičnih uniformah.

Leta 1983 je začela v sklopu KD Pihalni orkester Tržič delovati tudi skupina mažoretk. S tem je ansambel veliko pridobil na celostni podobi nastopa in se postavil ob bok tovrstnim skupinam v Evropi.

Repertoar KD Pihalni orkester Tržič obsega vse od priredb klasičnih skladb do originalnih skladb, pisanih za pihalne orkestre domačih in tujih avtorjev, od resne glasbe pa do modernih skladb in skladb narodnozabavnega značaja. Decembra 2001 so izdali svojo prvo zgoščenko in kaseto pod naslovom Mi smo Tržičani.

5 FINANCIRANJE KULTURNIH ORGANIZACIJ V OBČINI TRŽIČ

5.1 Financiranje javnih zavodov

Občina Tržič je ustanoviteljica treh javnih zavodov in sicer:

- javnega zavoda Tržiški muzej,
- javnega zavoda Knjižnica dr. Toneta Pretnarja,
- javnega zavoda Glasbena šola Tržič.

Vsi zavodi delujejo v skladu z Odlokom o ustanovitvi. Občina Tržič mora kot ustanoviteljica zagotavljati finančna sredstva za tekoče delovanje teh zavodov. Tako je večji del finančnega bremena za dva zavoda na Občini Tržič, medtem ko večji del sredstev za Glasbena šola Tržič zagotavlja Ministrstvo za šolstvo in šport. Standard objektov v katerem delujejo zavodi pa je v veliki meri odvisen tudi od samega poslovanja zavoda. Občine sicer dobijo možnosti za sofinanciranje investicij od države, če se seveda prijavijo na razpis.

Vsi zavodi lahko poleg svoje dejavnosti upravljajo še tržno, s katero si lahko pridobijo tudi lastne prihodke. Z lastnimi prihodki pa si lahko zagotovijo večjo kvaliteto dela.

5.1.1 Financiranje Tržiškega muzeja

Tržiški muzej je javni zavod, ki mora pri svojem poslovanju upoštevati Zakon o zavodih (Uradni list RS št. 12/92/1), Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (Uradni list RS št. 96/02), Pravilnik o strokovnih, prostorskih in tehničnih pogojih za izvajanje javnih služb (Uradni list RS, št. 113/00), Uredbo o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na področju varstva premične dediščine in določitvi državnih muzejev (Uradni list RS, št. 97/00) in seveda Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Tržiški muzej (Uradni list RS, št. 142/2004).

V tabeli 1 je prikazano razmerje med viri financiranja. Tako je razmerje med proračunskimi in neproračunskimi viri 90,10 : 9,90. Prihodki Občine Tržič obsegajo kar 88,86% vseh prihodkov in sicer so bili namenjeni za materialne stroške, za projekte, za plače, za regres, za investicije. Občina Tržič kot ustanoviteljica zavoda seveda mora zagotavljati sredstva za tekoče delovanje zavoda. Tako je Občina Tržič v letu 2006 prispevala 35.893.940,99 sit, kar je 1,4% celotnega proračuna Občine.

V letu 2006 je Tržiški muzej posloval pozitivno, saj je znašal presežek prihodkov nad odhodki 374.053,76 sit.

Tabela 1: Struktura prihodkov Tržiškega muzeja po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v (%)
Občina Tržič	35.893.940,99	88,86
Ministrstvo za kulturo	0,00	0,00
Zavod za zaposlovanje	499.996,40	1,24
Lastna sredstva	3.998.686,77	9,90
SKUPAJ	40.392.624,16	100,00

Vir: Računovodsko poročilo Tržiškega muzeja za leto 2006.

Tržiški muzej je pridobil kar nekaj lastnih sredstev z vstopninami, muzejskimi raziskavami, članarinami, počitniškimi delavnicami, brošurami, najemninami, donacijami. Velik del teh sredstev je pridobil z izdajo brošur, nekaj izmed njih jih je tudi pošlo (Tržiške zmajske, Po poteh slovenske geološke dediščine). Del sredstev pa je uspel pridobiti tudi z donacijami, te so predvsem odvisne od vsebine projektov in predstavljajo 11,58% celotnih lastnih prihodkov (Tabela 2 na strani 18). Z donacijami so pomagali: Krajevna skupnost Kovor, Steklarstvo Papler, FOOD.Com.Handles Ges.m.b.H-Krumpendorf, Avstrija.

Tabela 2: Struktura lastnega prihodka Tržiškega muzeja (2006)

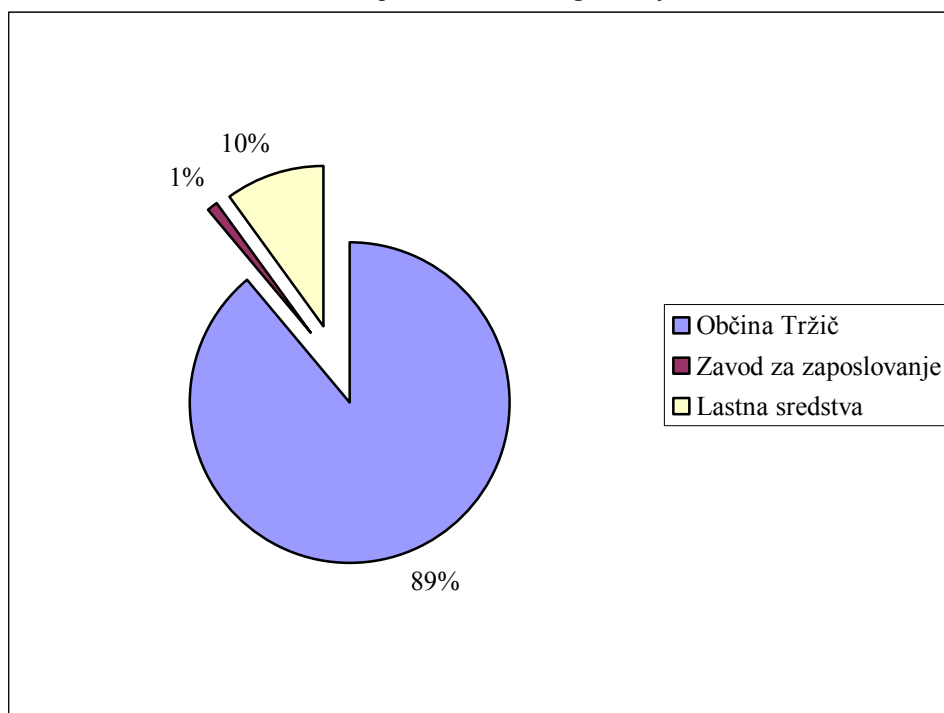
	Prihodki v sit	Prihodki v %
Vstopnine Tržiški muzej	641.500,00	16,04
Vstopnine Kurnikova hiša	104.900,00	2,62
Muz.raziskave, članarina	1.844.693,91	46,13
Počitniške delavnice	36.220,00	0,91
Brošure	807.833,54	20,20
Najemnine	70.000,00	1,75
Obresti	30.682,32	0,77
Donacija	462.857,00	11,58
SKUPAJ	3.998.686,77	100,00

Vir: Računovodsko poročilo Tržiškega muzeja za leto 2006.

Kot vidimo iz podatkov Tržiški muzej poleg svoje osnovne dejavnosti vodi kar nekaj dodatnih in skuša postati čim bolj prepoznaven v slovenskem prostoru. Tako organizira razna

srečanja, vodi počitniške delavnice, sredstva pa poskuša pridobiti tudi z izdajanjem raznih publikacij.

Slika 1: Prikaz strukture prihodkov Tržiškega muzeja v letu 2006 v %

Vir: Računovodsko poročilo Tržiškega muzeja za leto 2006.

5.1.2 Financiranje Knjižnice dr. Toneta Pretnarja

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja je prav tako javni zavod. V prvi vrsti mora pri svojem poslovanju upoštevati Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnica dr. Toneta Pretnarja (Uradni list RS, št. 73/03), Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (Uradni list RS št. 96/02), Pravilnik o strokovnih, prostorskih in tehničnih pogojih za izvajanje javnih služb (Uradni list RS št. 113/00).

V tabeli 3 na naslednji strani imamo prikazano razmerje med proračunskimi in neproračunskimi viri in sicer je le to razmerje 92,27 : 7,73. Prihodki Občine Tržič so bili namenjeni za plače zaposlenih, regres, materialne stroške, knjižnično gradivo, investicije in znašajo 55.953.000,00 sit, kar je 2,1% celotnega proračuna Občine Tržič.

Tabela 3: Struktura prihodkov Knjižnice dr. Toneta Pretnarja po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v %
Občina Tržič	55.953.000,00	79,64
Ministrstvo za kulturo	6.207.000,00	8,83
Zavod za zaposlovanje	2.670.468,96	3,80
Lastna sredstva	5.429.804,75	7,73
SKUPAJ	70.260.273,71	100,00

Vir: Računovodsko poročilo Knjižnice dr. Toneta Pretnarja za leto 2006.

Knjižnica je pridobila tudi lastna sredstva, največji delež iz postavk članarin, zamudnin in obresti (tabela 4 na str. 20). Nekaj lastnih sredstev je pridobila tudi s sponzorstvom in sicer 108.089,65 sit, kar je 2% od celotnih lastnih prihodkov.

Tabela 4: Struktura lastnega prihodka Knjižnice dr. Toneta Pretnarja (2006)

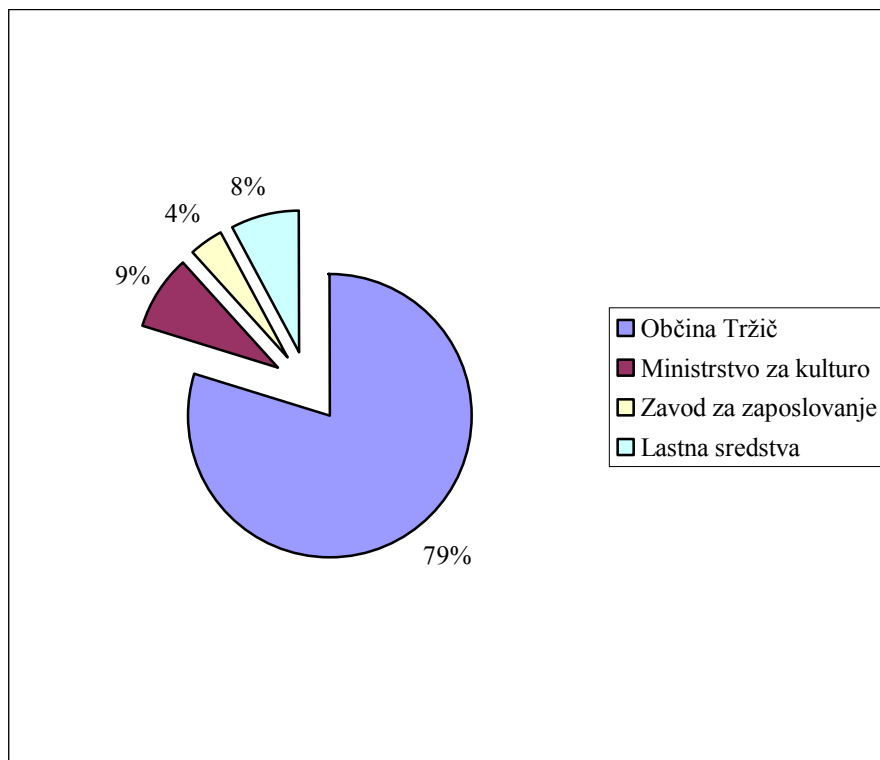
	Prihodki v sit	Prihodki v %
Kopije	100.240,00	1,85
Diskete	510,00	0,009
Medknjižnična izposoja	27.350,00	0,50
Izkaznica	60.720,00	1,12
Gradivo	32.325,00	0,60
Članarina	2.437.931,00	44,90
Zamudnina in opomini	2.145.860,00	39,52
Rezervacija	95.800,00	1,76
Počitniške delavnice in pravljlična šola	202.800,00	3,73
Povračila prevozov	22.770,00	0,42
Obresti	48.156,43	0,89
Drugo	147.252,67	2,71
Sponzorstvo	108.089,65	2,00
SKUPAJ	5.429.804,75	100,00

Vir: Računovodsko poročilo Knjižnice dr. Toneta Pretnarja za leto 2006.

Knjižnica je leta 2006 imela pozitivni poslovni izid in sicer je presežek prihodkov nad odhodki 294.339,53 sit. To je rezultat racionalne porabe sredstev in notranjega prerazporejanja med posameznimi postavkami. Hkrati pa je tudi rezultat tekočega mesečnega in tedenskega spremljanja porabe sredstev.

Knjižnica je v pridobivanju lastnih sredstev omejena tudi z zakonodajo, ker mora večino storitev uporabniku nuditi brezplačno.

Slika 2: Prikaz strukture prihodkov Knjižnice dr. Toneta Pretnarja v letu 2006 v %

Vir: Računovodsko poročilo Knjižnice dr. Toneta Pretnarja za leto 2006.

5.1.3 Financiranje Glasbene šole Tržič

Najpomembnejši zakoni, ki jih mora Glasbena šola Tržič pri svojem poslovanju upoštevati so Zakon o javnih financah (Uradni list RS št. 79/99, 124/00, 79/01, 30/02, 56/02), Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS št. 12/96) ter Zakon o glasbenih šolah (Uradni list RS št. 19/2000) in pa seveda Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Glasbena šola Tržič (Uradni list RS št. 35/1997).

Tabela 5: Struktura prihodkov Glasbene šole Tržič po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v %
Prejeta sredstva iz naslova tekočih obveznosti državnega proračuna	74.904.014,70	82,69
Prejeta sredstva iz proračunov lokalnih skupnosti za tekočo rabo	4.053.228,78	4,47
Prejeta sredstva iz proračunov lokalne skupnosti za investicije	3.380.184,98	3,73
Prejete donacije	250.000,00	0,28
Prihodki od prodaje blaga in storitev (šolnina)	7.984.981,79	8,81
Prihodki od obresti od sredstev na vpogled	17.135,93	0,02
SKUPAJ	90.589.546,18	100,00

Vir: Računovodsko poročilo Glasbene šole Tržič za leto 2006.

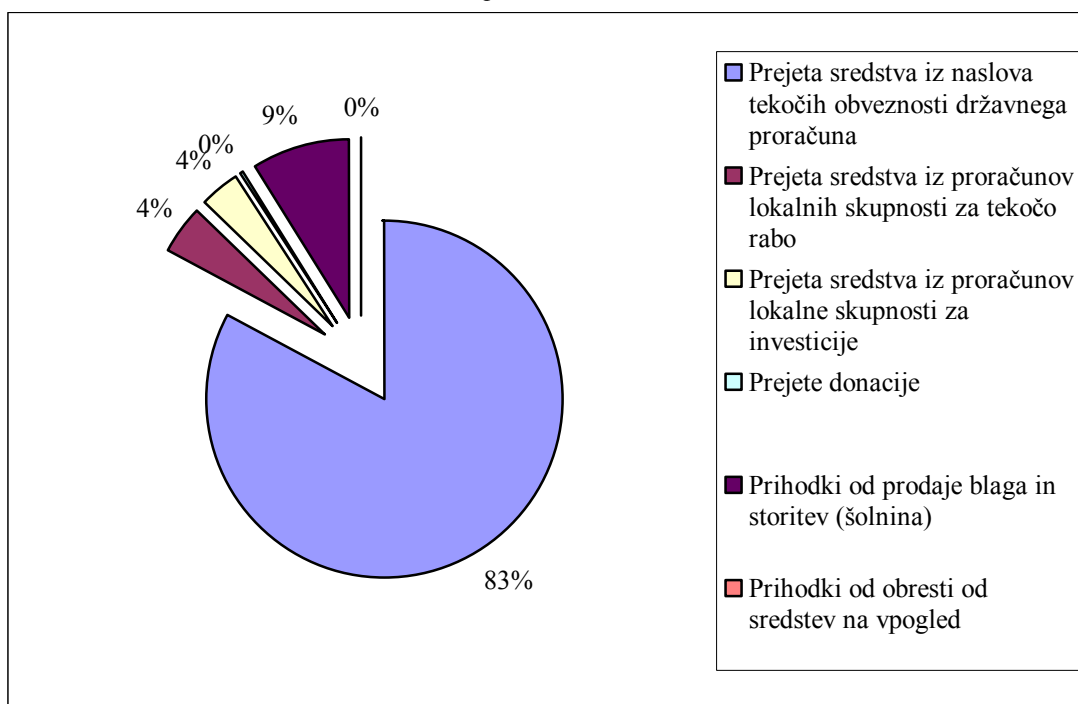
V tabeli 5 imamo prikazano razmerje med proračunskimi in neproračunskimi viri in sicer je le to razmerje 90,89 : 9,11. Prihodki obsegajo prihodke iz državnega proračuna za tekočo porabo (Ministrstvo za šolstvo in šport) in sredstva Občine Tržič za tekočo porabo in investicije ter lastna sredstva (šolnina, donacije, obresti). Tako Občina Tržič namenja sredstva za materialne stroške, za prehrano zaposlenih, za izobraževanje in za vzdrževanje in obnovo. V letu 2006 je Občina Tržič namenila 4.053.228,78 sit sredstev, kar je 0,1% sredstev celotnega proračuna Občine Tržič.

Glasbena šola Tržič je pridobila kar nekaj lastnih sredstev in sicer največji delež iz postavke šolnin. Pri tej postavki je potrebno opozoriti, da gre tukaj za dodatno izobraževalno dejavnost, v katero se vključujejo učenci na podlagi lastnega interesa in po kateri je povpraševanje vedno precejšnje.

V letu 2006 so prejeli tudi nekaj donacij, gre predvsem za domača podjetja.

Presežek prihodkov nad odhodki je v letu 2006 znašal 1.733.646,20 sit, kar je največ med vsemi tremi zavodi.

Slika 3: Prikaz strukture prihodkov Glasbene šole Tržič v letu 2006 v %

Vir: Računovodsko poročilo Glasbene šole Tržič za leto 2006.

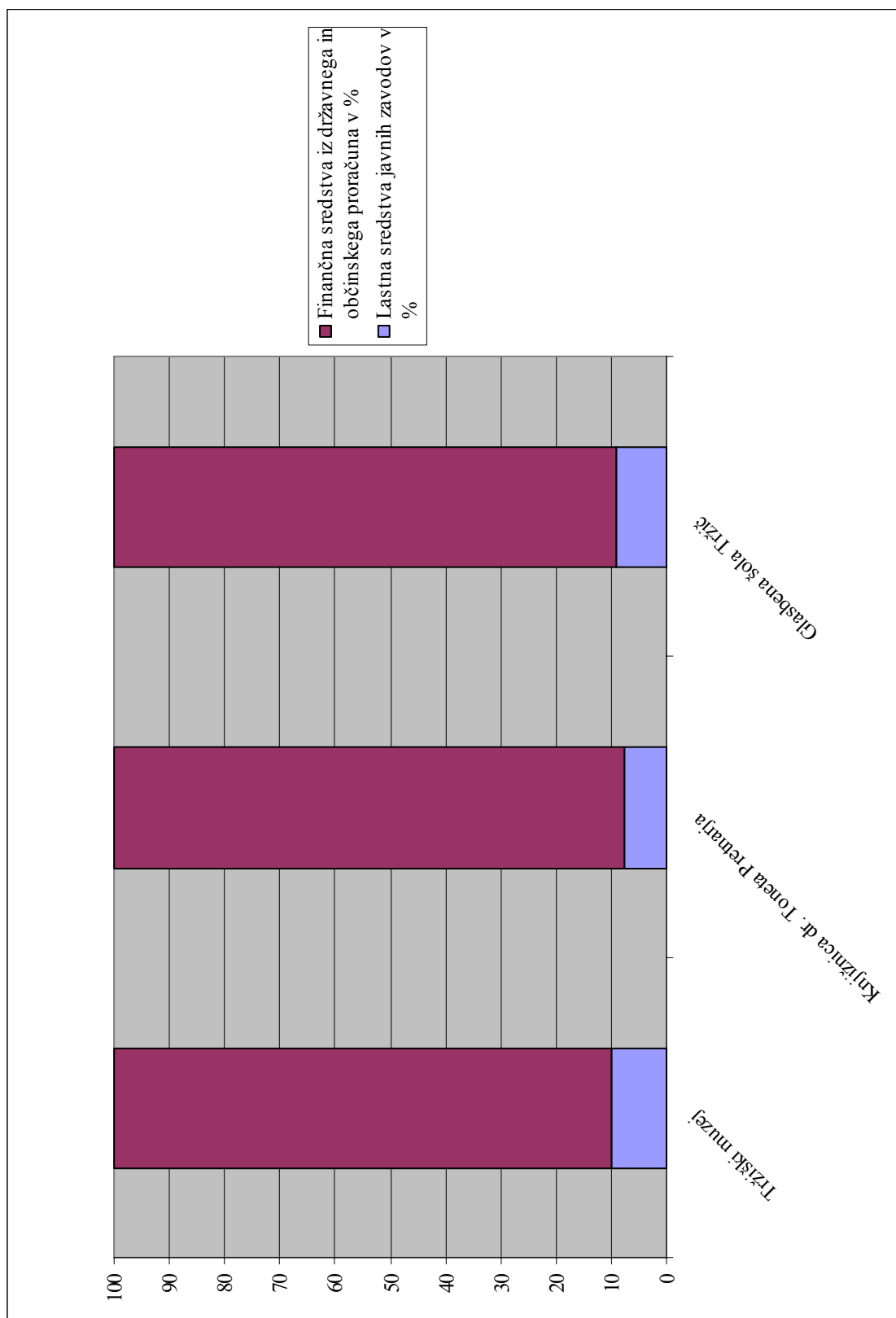
5.1.4 Skupni pregled financiranja javnih zavodov

Tabela 6: Viri financiranja zavodov v letu 2006 v %, skupni pregled

Javni zavod	Lastna sredstva javnih zavodov v %	Finančna sredstva državnega in občinskega proračuna v %
Tržiški muzej	9,90	90,10
Knjižnica dr. Toneta Pretnarja	7,73	92,27
Glasbena šola Tržič	9,11	90,89

Vir: Računovodska poročila zavodov za leto 2006.

Slika 4: Prikaz financiranja javnih zavodov v občini Tržič v letu 2006 (v %)

Vir: Računovodska poročila zavodov za leto 2006.

Občina Trzič nameni vsako leto približno enako sredstev posameznemu zavodu, višino sredstev usklajuje samo z indeksom stopnje inflacije. Vidimo, da največji delež prispeva Knjižnici dr. Toneta Pretnarja, ker ima ta tudi največ zaposlenih.

Velik delež sredstev, ki jih Občina namenja za zavode lahko razložimo s tem, da je Občina ustanoviteljica zavodov in mora v skladu z določilom - Odlokom o ustanovitvi javnega zavoda zanje skrbeti. Nekoliko drugače je samo pri Glasbeni šoli Trzič, kjer glavno breme sredstev nosi Ministrstvo za šolstvo in šport.

Občina oziroma ministrstvo včasih nimata natančnega vpogleda, kolikšna je potreba po novih kadrih v javnih zavodih in prav tako se premalo zavedata, kakšni strokovni kadri so potrebni, da bi lahko pripomogli k zmanjšanju neprogramskih stroškov.

Vnaprej odobren denar je vsekakor potreben za konstantni in kakovostni razvoj določenih javnih kulturnih organizacij, vendar pa bi bil potreben vsako leto temeljit pregled porabe tega denarja.

Menim, da se organizacije, ki so dolga leta financirane s strani države, vsako leto manj trudijo. Tudi dejansko nimajo nobenega strahu pred kakršno koli kontrolo nad porabo proračunskega denarja. Poleg tega bi morala občina oziroma ministrstvo primakniti le del denarja, ostala sredstva pa bi si morale javne institucije priskrbeti same, s pomočjo donatorjev in sponzorjev. Tako ne bi bilo več samo po sebi umevno, da bo denar vedno na razpolago in s tem bi ga tudi v organizaciji bolj smotno porabili. Zmanjšala bi se tudi številčnost javnih uslužbencev, ti kadri pa bi morali biti tudi bolj strokovno usposobljeni in se zavedati, da so zamenljivi.

5.2 Financiranja društev

Društva morajo pri svojem delovanju upoštevati predvsem Zakon o društvih (Uradni list RS, št. 61/2006).

Premoženje društva lahko sestavljajo denarna in druga sredstva, ki jih društvo pridobi s članarino, darili in volili, prispevki donatorjev, iz javnih sredstev, z opravljanjem dejavnosti društva in iz drugih virov, njegove nepremične in premične stvari ter materialne pravice.

Društvo ne sme deliti svojega premoženja članom. Vsaka delitev premoženja društva med njegove člane je nična.

Če društvo pri opravljanju svoje dejavnosti ustvari presežek prihodkov nad odhodki, ga mora porabiti za opravljanje nepridobitne dejavnosti, določene v temeljnem aktu (Zakon o društvih, 2006).

Za področje ljubiteljske kulture je na ravni občine Tržič sprejet Pravilnik o sofinanciranju programov na področju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti, v katerem je opredeljen postopek dodeljevanja občinskih sredstev in pogoji za sodelovanje na javnem razpisu. Društva morajo za prejem proračunskih sredstev izpolnjevati vse pogoje, sicer niso upravičena do dodelitve občinskih sredstev.

Merila in kriteriji, od katerih je odvisna višina dodeljenih sredstev posameznemu društvu, so oblikovana v dveh sklopih in sicer je prvi del namenjen vrednotenju osnovne dejavnosti društev in izobraževanju, drugi del pa projektom. Društva so na podlagi dejavnosti v preteklem letu razvrščena po rangih od 3 do 5, odvisno od tega, ali se predstavljajo na občinskem, medobčinskem ali državnem nivoju. Višji rang društvom prinaša več točk in na tak način so boljša društva višje vrednotena.

Na podlagi Odloka o proračunu Občine Tržič za leto 2006 je bilo za redno dejavnost in programe društev porabljenih 9.190.000,00 sit, kar je 0,36% vrednosti celotnega proračuna Občine Tržič. Tako so bila ta sredstva namenjena za osnovno in redno dejavnost, projekte ter za izobraževanje (7.257.487,50 sit), preostanek sredstev pa je bil namenjen za obratovalne stroške kulturnih društev in za seje Komisije za izvedbo Javnega razpisa.

Društva pridobijo tudi sredstva Zveze kulturnih organizacij Tržič in pa sredstva Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (JSKD), ki so namenjena predvsem sofinanciranju kulturnih prireditev.

Tako sredstva za svojo dejavnost društva pridobivajo iz več virov:

- preko javnega razpisa za pridobitev sredstev Občine Tržič,
- preko Zveze kulturnih organizacij Tržič,
- članarin, vstopnin ali preko prodaje svojih programov in storitev,
- donacij in sponzorskih sredstev,
- preko javnih razpisov Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti ali Ministrstva RS za kulturo.

5.2.1 Financiranje Kulturnega društva Bistrica

V tabeli 7 je prikazano razmerje med viri financiranja Kulturnega društva Bistrica. Iz nje je razvidno, da je razmerje med proračunskimi in neproračunskimi viri 54,08 : 45,95. Kot vidimo se društvo skoraj v polovici financira samo. Kulturno društvo lastna sredstva pridobiva s pomočjo donacij (34,47%), članarin in tudi s prodajo vstopnic za prireditve. Velik del donacij prispeva predvsem Društvo upokojencev Tržič, kar je glede na sestavo Kulturnega društva Bistrica razumljivo.

Tabela 7: Struktura prihodkov Kulturnega društva Bistrica po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v %
Občinski proračun	535.050,00	54,08
Lastna dejavnost	112.900,00	11,41
Donacije drugih pravnih oseb	341.000,00	34,47
Obresti	409,05	0,04
SKUPAJ	989.359,05	100,00

Vir: Poslovno poročilo Kulturnega društva Bistrica za leto 2006.

5.2.2 Financiranje Kulturnega društva Sv. Janez Krstnik Kovor

Iz tabele 8 je razvidno, da Občina Tržič prispeva več kot polovico vseh sredstev društva, razmerje med proračunskimi in neproračunskimi viri pa je 60,36 : 39,64. Društvo je pridobilo kar nekaj sredstev z donacijami, nič sredstev pa ni pridobilo s članarino in prodajo vstopnic za prireditve.

Tabela 8: Struktura prihodkov Kulturnega društva Sv. Janez Krstnik Kovor po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v %
Občinski proračun	534.401,00	60,36
Donacije drugih pravnih oseb	350.000,00	39,54
Obresti	936,58	0,10
SKUPAJ	885.337,58	100,00

Vir: Poslovno poročilo Kulturnega društva Sv. Janez Krstnik Kovor za leto 2006.

5.2.3 Financiranje Kulturnega društva Zali rovt

Delež proračunskih sredstev je pri omenjenem društvu večji kot pri prejšnjih dveh društvih (77,74 %). Društvo na razpisih prijavlja kar precej projektov, tako da si na ta način pridobi večji delež sredstev. Nič sredstev pa ne pridobi s članarino.

Tabela 9: Struktura prihodkov Kulturnega društva Zali rovt po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v %
Občinski proračun	594.814,00	50,47
Dotacije skladov	322.260,00	27,34
Donacije pravnih in fizičnih oseb	70.000,00	5,94
Prihodki iz dejavnosti	190.000,00	16,12
Obresti	1.490,85	0,13
SKUPAJ	1.178.564,85	100,00

Vir: Poslovno poročilo Kulturnega društva Zali rovt za leto 2006.

5.2.4 Financiranje Kulturno umetniškega društva Lom pod Storžičem

Tudi Kulturno umetniško društvo Lom pod Storžičem je v kar precejšnji meri financirano s strani državnega ali občinskega proračuna (81,87%). Lastna sredstva si pridobijo samo s donacijami, nič sredstev pa ne pridobijo iz naslova članarin.

Tabela 10: Struktura prihodkov Kulturno umetniškega društva Lom pod Storžičem po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v %
Dotacije iz proračunskih in drugih javnih sredstev	271.000,00	81,87
Donacije drugih pravnih in fizičnih oseb	15.000,00	4,53
Prihodki od prodaje blaga in storitev	35.000,00	10,58
Obresti	10.000,00	3,02
SKUPAJ	331.000,00	100,00

Vir: Poslovno poročilo Kulturno umetniškega društva Lom pod Storžičem za leto 2006.

5.2.5 Financiranje Mladinskega gledališča Tržič

Neproračunski viri Mladinskega gledališča znašajo samo 6,11%. Društvo jih pridobiva iz naslovov prispevkov članov in sredstev prireditev. Sredstva ZKO zajemajo dotacije in povrnitve obratovalnih stroškov, sredstva JSKD pa vključujejo sofinanciranje kulturnih prireditev.

Tabela 11: Struktura prihodkov Mladinskega gledališča Tržič po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v %
Občinski proračun	1.189.758,00	31,50
Sredstva ZKO	600.000,00	15,88
Sredstva JSKD	1.756.728,00	46,50
Sredstva prireditev	105.500,00	2,79
Prispevki članov	124.100,00	3,29
Obresti	1.104,00	0,03
SKUPAJ	3.777.190,00	100,00

Vir: Poslovno poročilo Mladinskega gledališča Tržič za leto 2006.

5.2.6 Financiranje Kulturnega društva Folklorna skupina Karavanke

Delež lastnih sredstev pri KD Folklorna skupina Karavanke je 26,59% (1.583.334,82 sit). Tvorijo ga donacije, članarine, prihodki iz dejavnosti. Iz naslova članarin si pridobijo kar 686.000,00 sit, kar je 11,52% celotnih prihodkov omenjenega kulturnega društva.

Tabela 12: Struktura prihodkov KD Folklorna skupina Karavanke po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v %
Občinski proračun	4.101.281,38	68,88
Dotacije JSKD	270.000,00	4,53
Donacije pravnih in fizičnih oseb	30.000,00	0,50
Članarina	686.000,00	11,52
Prihodki iz dejavnosti	865.765,78	14,54
Obresti	1.569,04	0,03
SKUPAJ	5.954.616,20	100,00

Vir: Poslovno poročilo KD Folklorna skupina Karavanke za leto 2006.

5.2.7 Financiranje Kulturnega društva Pihalni orkester Tržič

V tabeli 13 je prikazana struktura prihodkov KD Pihalni orkester Tržič. Celotni prihodki društva znašajo 4.320.135,85 sit in so rezultat koncertov in nastopov, sofinanciranja Občine Tržič, donacij in podpor. Delež proračunskih sredstev je 45,80% (1.978.597,00 sit), kar je najmanjši delež izmed vseh društev. To pomeni, da si več kot polovico prihodkov ustvarjajo sami. Društvo si resnično prizadeva, da si v čim večji meri sredstva za delovanje zagotovi samo. Tako je v letu 2006 samostojno pridobilo 2.340.716,85 sit, od tega je pridobilo 552.000,00 sit sredstev iz naslova donacij, kar je 12,7% celotnih prihodkov KD Pihalni orkester Tržič.

Tabela 13: Struktura prihodkov KD Pihalni orkester Tržič po virih (2006)

Viri financiranja	Prihodki v sit	Prihodki v %
Občinski proračun	1.978.597,00	45,80
Sredstva prireditev, donacije	2.294.125,00	53,10
Najemnine	46.500,00	1,08
Obresti	913,85	0,02
SKUPAJ	4.320.135,85	100,00

Vir: Poslovno poročilo KD Pihalni orkester Tržič za leto 2006.

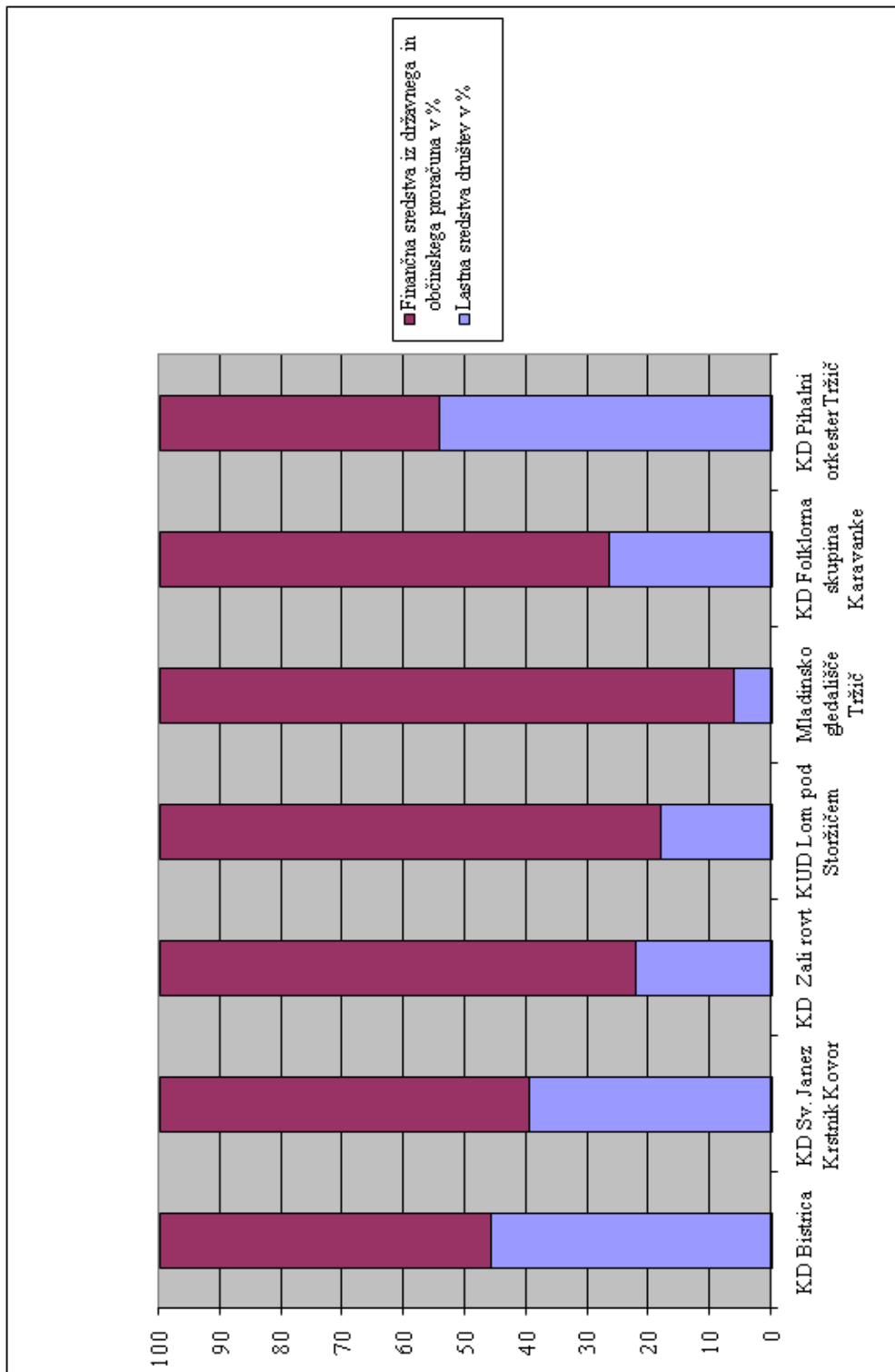
5.2.8 Skupni pregled financiranja društev

Tabela 14: Viri financiranja društev v letu 2006, skupni pregled

Društvo	Lastna sredstva društev v %	Finančna sredstva iz državnega in občinskega proračuna v %
KD Bistrica	45,92	54,08
KD Sv. Janez Krstnik Kovor	39,64	60,36
KD Zali rovt	22,19	77,81
KUD Lom pod Storžičem	18,13	81,87
Mladinsko gledališče Tržič	6,11	93,89
KD Folklorna skupina Karavanke	26,59	73,41
KD Pihalni orkester Tržič	54,20	45,80

Vir: Poslovna poročila društev za leto 2006.

Slika 5: Prikaz financiranja društev v občini Tržič v letu 2006 (v %)

Vir: Poslovna poročila društev za leto 2006.

Pri samem financiranju društev je velik problem v pomanjkanju sredstev in pa tudi v razmeroma majhnem odstotku finančnih sredstev, ki jih država v svojem proračunu nameni občini za društva. Občina pa na osnovi svojega Pravilnika o financiranju razporeja sredstva svojim društvom. Znesek, ki ga tako dobijo društva ni zadosten za njihovo delovanje. Pridobitev sredstev je v veliki meri odvisna od tega, kako zna društvo predstaviti svoje dejavnosti in s tem pridobivati točke pri kandidiranju za finančna sredstva. Društvo mora imeti kaj pokazati, to pa je možno samo, če je v preteklosti dobro delalo. Najboljše reference so dobri rezultati preteklega leta.

Če pogledamo celotno sliko financiranja društev v občini Tržič vidimo, da si samo KD Pihalni orkester Tržič več kot polovico sredstev priskrbi samo. Vsa ostala društva pridobijo iz občinskega ali državnega proračuna 60% in več (samo še KD Bistrica 54,08%), v povprečju društva pridobijo iz te postavke 69,60% vseh sredstev. Kljub temu, da ne gre za javne institucije, pa je delež proračunskih sredstev sorazmerno visok. Osupljivo je tudi dejstvo, da nekatera društva ne zaračunavajo vstopnine za prireditve, niti njihovi člani ne plačujejo članarine, kar je daleč od tržnega obnašanja posameznega društva.

Društva bi morala zaračunavati članarino, kajti pravilno je, da vsi člani prispevajo nekaj za samo delovanje društva, ki jim omogoča tudi zadovoljevanje njihovih lastnih interesov. In prav tako bi društva morala zaračunavati vstopnino za prireditve, kajti to je pomemben del lastnih prihodkov. Tukaj se morajo pričeti obnašati tržno.

Kot vidimo iz tabel, si društva zelo malo sredstev pridobijo z donacijami in sponzorstvom. V pridobitev teh sredstev po mojem mnenju vložijo veliko premalo energije, včasih pa ne razpolagajo tudi z ustreznim znanjem za pridobitev le teh.

Prav tako bi morali člani društva čim več postoriti sami in se na tak način izogniti marsikateremu strošku (stroški ozvočenja).

Občina Tržič bi rada še izboljšala razporeditev sredstev društvom. Zato bo v bodoče organizirala tudi okroglo mizo, na katero bo povabila vsa društva v občini. S skupnimi močmi bi poskusili oblikovati še boljša oziroma pravičnejša pravila razdeljevanja sredstev. Nekateri so predlagali, da bi Občina več sredstev namenila res uspešnim društvom, društvom, ki so uspešna tudi na državnem nivoju, vendar bi se potem po drugi strani naredila krivica tistim malim društvom, ki pa so predvsem pomembna za življenje na podeželju.

Lahko rečemo, da je glavni problem neodvisne kulture v tem, da nima rednega dotoka denarja. Odnos med državo in društvom mora biti takšen, da bosta imela kultura in umetnost čim boljše možnosti za delovanje in razvoj. Državne kulturne ustanove prejemajo veliko več sredstev kot nevladne, kar povzroča čedalje večje nezadovoljstvo. Za določene kulturne projekte nacionalnega pomena je že vnaprej določeno, da dobijo finančno podporo brez

temeljitega pregleda kulturnega programa. Po drugi strani pa društva prijavljajo zanimive in finančno ugodnejše projekte, pa država zanje velikokrat nima posluha.

Potrebno je poudariti, da je pomembna naloga društev, da si čim več sredstev zagotovijo sami, kajti le tako bodo lahko uspešno delovala. Pričeti se morajo obnašati tržno, se boriti za svoja sredstva tako, kot se zanje borijo gospodarske družbe. V tej smeri se bodo morali naučiti še veliko, kajti sredstev je iz leta v leto manj, društev pa iz leta v leto več. Le tako bodo lahko društva delovala v svoje zadovoljstvo in v korist vseh občanov. Kajti bogata kultura pripomore k bogati vsebini življenja, to pa je tisto, k čimer strmimo prav vsi.

5.3 Vpliv evropskih sredstev oziroma sredstev Norveškega finančnega mehanizma na delovanje tržiških kulturnih organizacij

Pet gorenjskih mest z bogato zgodovinsko tradicijo je leta 2006 uspelo na razpisu Norveškega finančnega mehanizma za izvedbo skupnega projekta Sejem bil je živ. Občine Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Tržič so skupaj pristopile k projektu, s pomočjo katerega se bodo obnovila, obudila in oživila stara mestna jedra.

Vrednost projekta, ki poteka od novembra 2006 in se bo zaključil v letošnjem letu, znaša 1,4 milijona evrov. Kar 85 odstotkov vrednosti projekta oz. 1,2 milijona evrov bodo pokrila donacijska sredstva Norveškega finančnega mehanizma. Norveška, Lichtenstein in Islandija so namreč člani skupne carinske unije z Evropsko unijo in znotraj tega so oproščeni carin. V skladu z ekonomskim dogovorom z unijo v poseben sklad nabirajo sredstva, ki jih morajo porabiti za podporo projektov v državah Evropske unije.

V vsaki od sodelujočih občin bodo s pomočjo norveškega denarja in strokovnjakov prenovili po en objekt v mestnem jedru, ki bo po zaključku projekta postal prostor srečevanj, prireditev in dogodkov.

V Občini Tržiču bodo v okviru projekta pridobili 233.226,00 evrov nepovratnih sredstev, ki jih bodo v skladu z zahtevami omenjenega projekta namenili ureditvi večnamenskega kulturnega centra. Sredstva so namenjena obrtniškim delom in opreми. Iz lastnih sredstev pa bo Občina zagotovila sredstva za gradbeni del v višini 210.000,00 evrov.

Tako bo Občina Tržič v okviru omenjenega projekta obnovila stavbo v samem mestnem jedru. Stavbo so nekoč Tržičani imenovali Na skali (zaradi njene lege na levem bregu Tržiške Bistrice), sedaj pa se bo imenovala Kulturni center Tržič. Cilj obnove je narediti modernejšo kulturno dvorano, ki bo namenjena večim zvrstem kulture. Dvorana bo lahko sprejela 260 obiskovalcev. V njej se bodo odvijale gledališke in plesne predstave, literarni večeri, koncerti različnih pevskih zborov, nastopi učencev Glasbene šole Tržič. Prav tako bodo v omenjeni kulturni dvorani pridobila svoj stalni prostor za delovanje nekatera kulturna društva. Tako

bodo lažje predstavili svoje delovanje, saj je cilj vseh, da bo dvorana živela čim več dni v letu, tako s predstavami, kot tudi z različnimi razstavami, kongresi in simpoziji.

Kulturne organizacije v občini Tržič bodo tako pridobile moderno, akustično dvorano, v kateri se bodo lahko na primeren način predstavile tržiškim ljubiteljem kulture. S tem pa bo tudi življenje na tem območju postalo bogatejše in zanimivejše.

SKLEP

Naša kulturna zakonodaja ima preozke in pretoge predpise. Profil državnih ustanov je potrebno ustrezno modernizirati. Če država nima posluha, potem tudi njeni državljani ne bodo imeli bogatega in kvalitetnega kulturnega življenja. Država bi morala sprejeti davčne reforme, ki bi spodbujale zasebnike in podjetja k donacijam ali sponzoriranju.

Kulturna politika mora zavzeti svoje cilje, svoj program, vendar obvezno v povezavi z gospodarstvom in željami ljudi. Politični predstavniki pa naj zavzamejo jasno in utemeljeno stališče do vseh oblik kulturnega izražanja. Samo sodelovanje vseh treh akterjev, kulturnih institucij, države in gospodarstva lahko stvari obrne na bolje.

Pridobitna podjetja se morajo zavedati svojega poslanstva pri krojenju kakovostnega preživljanja prostega časa ljudi, saj so le ti tudi njihovi potrošniki. Podatke o tem, koliko gospodarske družbe namenijo kulturi, je težko dobiti. Velikokrat so podjetja prepričana, da prireditelj kulturnega dogodka prosjači za denar. To je v veliki meri odraz napačne predstave sponzorstva in donatorstva.

Na drugi strani pa večina kulturnih institucij nima izdelanih strategij za pridobivanje finančnih sredstev. Kulturne institucije so tudi zaradi njihovega položaja v preteklosti navajene, da se jim za pridobitev sredstev ni potrebno kaj prida potruditi, država oziroma občina jim odredi določeno količino sredstev in to jim v veliki meri kar zadošča. Ne zavedajo se, da dobro sestavljen kulturni program ni dovolj, potrebno je prepričati državo, občino, sponzorja ali donatorja, da je dogodek vredno podpreti. Kulturne institucije večkrat pozabljajo na ustrezno promocijo svojega delovanja. Vendar je le ta ključnega pomena za pridobivanje sredstev, saj se tako le ti pojavljajo v številnih oglasih, na plakatih, panojih. Potrebno je intenzivno iskanje sponzorjev, kar pa je izrazito komercialno dejanje in prav je, da organizacije to izpeljejo čim bolj profesionalno.

Gospodarstvo in kulturne institucije morajo skupaj načrtovati poslovne dogodke, kakovost in bogastvo kulturne ponudbe, kajti le tako bomo lahko prišli do zavidljivih rezultatov. Podjetja in kulturne institucije morajo najti takšno ravnovesje med stroški in koristmi, da bodo eni in drugi s tem zadovoljni.

Prav tako se morajo naše kulturne institucije ozreti tudi po evropskih sredstvih za kulturo. Potrebno je, da sodelujejo na razpisih zanje. Problem, ki se pojavi tukaj pa je, da morajo kulturne institucije, ki se prijavijo na razpise sodelovati tudi s kar precejšnjim zneskom lastnih sredstev, ki pa jih večina naših kulturnih organizacij žal nima. In tako se kulturne institucije vrtijo v začaranem krogu.

Najpomembnejša naloga vseh, ki sodelujejo pri samem financiranju kulture pa je, da najdejo tisto razmerje virov financiranja, ki kulturnim institucijam zagotavljajo solidno preživetje in jih hkrati spodbujajo k izkoriščanju celotnega potenciala, s katerim razpolagajo. Ljudje, delujoči v kulturi, bodo morali spoznati, da sredstva ne pritekajo sama od sebe, ampak se je za njih potrebno potruditi. Prav to jim bo dalo novega zagona in novo energijo, ki je v kulturi še kako potrebna.

Predvsem pa je nujno poudariti, da bodo kulturne institucije morale pričeti razmišljati tržno. Samo na ta način se bo lahko kultura uspešno razvijala in sicer v korist vseh nas in seveda tudi v korist naših potomcev. Kajti dejavna in uspešna kultura je podlaga za kakovostno življenje, to pa je seveda temeljni cilj vsake družbe.

LITERATURA IN VIRI

1. Čopič, V. & Tomc, G. (1997). *Kulturna politika v Sloveniji*. Ljubljana: FDV.
2. Kovač, B. (1997). Poslovna kultura in podjetništvo v kulturi. *Neprofitni management*, 1 (1), 25-27.
3. Kovač, B. (1998). Sponzorstvo kot način podjetniškega financiranja kulture. *Neprofitni management*, 1 (2/3), 33-36.
4. Kramnar, H. (1999). *Javni zavodi med državo in trgovom*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
5. Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Glasbena šola Trzič. (1997). *Uradni list RS*. (Št. 4/1997, 30. januar 1997).
6. Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnica dr. Toneta Pretnarja. (2003). *Uradni list RS*. (Št. 73/2003, 29. junij 2003).
7. Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Tržiški muzej. (2004). *Uradni list RS*. (Št. 142/2004, 30. december 2004).
8. Pravilnik o strokovnih, prostorskih in tehničnih pogojih za izvajanje javnih služb. (2000). *Uradni list RS*. (Št. 113/00, 8. december 2000).
9. *Poslovno poročilo KD Bistrica za leto 2006*. (2007). Interno gradivo KD Bistrica.
10. *Poslovno poročilo KD Folklorna skupina Karavanke za leto 2006*. (2007). Interno gradivo KD Folklorna skupina Karavanke.
11. *Poslovno poročilo KD Pihali orkester Trzič za leto 2006*. (2007). Interno gradivo KD Pihalni orkester Trzič.
12. *Poslovno poročilo KD Sv. Janez Krstnik Kovor za leto 2006*. (2007). Interno gradivo KD Sv. Janez Krstnik Kovor.
13. *Poslovno poročilo KD Zali rovt za leto 2006*. (2007). Interno gradivo KD Zali rovt.
14. *Poslovno poročilo KUD Lom pod Storžičem za leto 2006*. (2007). Interno gradivo KUD Lom pod Storžičem.
15. *Poslovno poročilo Mladinskega gledališča Trzič za leto 2006*. (2007). Interno gradivo Mladinskega gledališča Trzič.
16. *Računovodsko poročilo Glasbene šole Trzič za leto 2006*. (2007). Interno gradivo Glasbene šole Trzič.
17. *Računovodsko poročilo Knjižnice dr. Toneta Pretnarja za leto 2006*. (2007). Interno gradivo Knjižnice dr. Toneta Pretnarja.
18. *Računovodsko poročilo Tržiškega muzeja za leto 2006*. (2007). Interno gradivo Tržiškega muzeja.
19. Trstenjak, V. (1998). Nevladne organizacije v Sloveniji - pravna ureditev. *Pravna praksa*, 7, 15-20.
20. Trunk Širca, N. & Tavčar, M. I. (1998). *Management nepridobitnih organizacij*. Koper: Visoka šola za management.
21. Uredba o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na področju varstva premične dediščine in določitvi državnih muzejev. (2000). *Uradni list RS*. (Št. 97/00, 20. oktober 2000).

22. Zakon o društvih. (2006). *Uradni list RS*. (Št. 61/2006, 13. junij 2006).
23. Zakon o glasbenih šolah. (2000). *Uradni list RS*. (Št. 19/2000, 3. marec 2000).
24. Zakon o javnih financah. (1999). *Uradni list RS*. (Št. 79/1999, 3. september 1999).
25. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. (2001). *Uradni list RS*. (Št. 64/2001, 3. avgust 2001).
26. Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture. (1994). *Uradni list RS*. (Št. 75/1994, 2. december 1994).
27. Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo. (2002). *Uradni list RS*. (Št. 96/2002, 14. november 2002).
28. Zakon o zavodih. (1991). *Uradni list RS*. (Št. 12/91, 6. september 1991).
29. Žnidaršič Kranjc, A. (1996). *Ekonomika in upravljanje neprofitne organizacije*. Postojna: DEJ, d.o.o..